

FLORA ENDEMICĂ DIN MUNȚII ARGEȘULUI

LA FLORE ENDEMIQUE DES MONTAGNES D'ARGES

ALEXIU VALERIU

Resumé

La rareté et l'endémisme ont depuis longtemps intrigué les naturalistes qui s'interrogeaient sur les raisons du confinement de certaines espèces à des aires limitées ou à des milieux très particuliers. Dès 1820, De Candolle trouvait déjà curieux ce phénomène inexpliqué et introduisait le terme „endémique” pour désigner certains genres, certaines familles ou encore certaines espèces qui n'apparaissent que dans un certain lieu, et nulle part ailleurs. Le terme „endémique” fait référence à l'habitat de l'espèce, qui présente un habitat très localisé ou un habitat caractérisé par des conditions environnementales particulières, spécifiques d'un type de milieu. On présente, toutefois, certaines espèces endémiques, identifiées dans les montagnes d'Arges.

Mots clef: *endémique, endémisme, zoologie, paléoendémisme, néoendémisme*

Cuvinte cheie: *endemic, endemism, zoologie, paleoendemite, neoendemite*

INTRODUCERE

Județul Argeș prezintă toate formele de relief, asemănătoare unui amfiteatru care coboară de la nord către sud. Predomină ținuturile deluroase, care ocupă mai mult de jumătate din suprafața sa. Regiunea montană de nord aparține culmilor înalte ale Carpaților Meridionali: Masivul Făgărașului, munții Ghițu și Frunții, Masivul Iezer-Păpușa, partea vestică a Masivului Bucegi (cu Munții Leoata) și Piatra Craiului, despărțiți de culoarul tectonic Bran-Rucăr.

Diferența de nivel între limita nordică a județului (peste 2500 m, reprezentând crestele cele mai înalte ale Făgărașilor) și cea sudică (160 m în Câmpia Română) se reflectă în diversitatea reliefului județului Argeș.

Structura geologică a zonei montane este foarte complexă și diversă: șisturi cristaline și roci eruptive dure în Masivul Făgărașului, Iezer-Păpușa și Munții Leota și calcare în Munții Piatra Craiului. Această diversitate condiționează complexitatea și varietatea formelor de relief, a climei, rețelei hidrografice, florei și faunei care formează deosebite frumuseți naturale, la care se adaugă peisajul antropizat.

Masivul Piatra Craiului este unul dintre cele mai atrăgătoare locuri din Carpații românești, atât datorită reliefului cu pereți calcaroși verticali, cu brâne și polițe suspendate, cu creasta ce urcă în medie la 2000 m, dar mai ales faptului că adăpostește comori floristice și faunistice cu valoare de endemite carpatice. Piatra Craiului reprezintă o unitate geo-morfologică aparte, total diferită de celelalte unități montane, atât din punct de vedere morfo-structural, cât și peisagistic.

Datorită alcătuirii petrografice foarte variate, a numărului de fenomene carstice, Munții Piatra Craiului și culoarul Rucăr-Bran constituie o unitate distinctă a peisajului argeșean. Complexul de chei de aici, cel mai mare din țară, prezintă fenomene carstice deosebite: Cheile Brusturețului, Dâmbovicioarei, Dâmboviței, Crovului, Rudăriței, Ghimbavului, Cheii, Cheiței etc. Prezența calcarelor mezozoice a generat o gamă de forme carstice, cum ar fi lapiezurile, dolinele, avenele, cheile, peșterile.

Partea nordică a județului este ocupată de unitățile muntoase cristaline (Făgăraș, Frunții, Ghițu, Iezer-Păpușa și Leota); limita sudică a cristalinelor este dată de linia localităților Arefu, Albești, Nămăești, Stoenști.

În partea nord-estică a județului se dezvoltă bazinul intramontan Rucăr-Dâmbovicioara, alcătuit din formațiuni jurasice (calcare, dolomite) și cretacice (calcare, conglomerate, gresii). Depozite de conglomerate și gresii cretacice apar și în sudul Munților Iezer-Păpușa, precum și pe bordura vestică a Munților Leota.

METODA DE LUCRU

Cunoașterea prezenței diferitelor specii de plante endemice în regiunea muntoasă a județului Argeș a putut fi posibilă în urma cercetărilor personale de teren, a herborizării și determinării unui număr apreciabil de specii floristice, precum și din prelucrarea datelor preluate din literatura de specialitate referitoare la monografiile de cormofloră din munții Argeșului.

Au fost sintetizate prelucrările monografice privind flora munților: Iezer-Păpușa (ALEXIU V., 1995, 1996, 1998a, 1998b, 1998c, BĂRBULESCU C., 1961, 1946, RICHÎTEANU A., 1975), Piatra Craiului (ALEXIU V., 1996, 1998, 2003, 2004, MIHĂILESCU S., 2001, ALEXIU V. & STANCU DANIELA, 2003a), Făgăraș (ALEXIU V., 1999, 2000, 2002, ALEXIU V. & STANCU DANIELA, 2003b), Buda-Râiosu (BUIA AL. & TODOR I., 1943, STANCU DANIELA, 2005), Leota (DIACONESCU FLORIȚA, 1973, NEBLEA MONICA & CHIRIȚOIU MAGDALENA, 2003), Bucegi (BELDIE AL., 1967, SANDA V. & ALEXIU V., 2005).

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Menționăm câteva dintre endemitele prezente în zona cercetată:

Achillea schurii SCHULTZ-BIP. (*Achillea oxyloba* (D.C.) SCH. BIP. ssp. *schurii* (SCH. BIP.) HEIMERL). J.C. BAUMGARTEN, în 1816, o consemnează sub numele de *A. atrata* Baumg. A fost menționată, pentru prima dată, în Masivul Piatra Craiului de Schur, în anul 1866, sub numele de *Ptarmica tenuifolia* Schur. În urma unor studii morfologice și cariologice este diferențiată de *A. oxyloba* (DC) SCHULTZ-BIP., răspândită în Alpii de sud și Apenini. *Achillea schurii* este o specie vicariantă în Carpații de sud-est (TĂCINĂ A., 1979). Se întâlnește și în Iezer-Păpușa, Leaota, Făgăraș

Aconitum moldavicum HACQ. ssp. *hosteanum* (SCHUR) BOȘCAIU întâlnit pe brâțele munților Buda (Masivul Făgăraș).

Aquilegia transilvanica SCHUR, deosebită de rudele sale prin portul scund, prin tulpina simplă cu o singură floare având pînteni mai scurți și mai curbați și tepale mai late și rotunjite la vârf. Identificată în Iezer-Păpușa și Râiosu-Buda (Masivul Făgăraș).

Athamania turbith (L.) BROT. ssp. *hungarica* (BORBÁS) TUTIN, plantă rară, întâlnită pe stâncăriile calcaroase însoțite din Munții Buda-Râiosu (Masivul Făgăraș).

Campanula carpatica JACQ. Este menționată în 1866 de F. SCHUR și M. FUSS pentru prima dată în Piatra Craiului. Identificată frecvent în majoritatea cheilor din Bazinul superior al Dâmboviței.

Cardaminopsis neglecta (SCHULT.) HAYEK, specie rară, întâlnită în subalpinul și alpinul Munților Făgăraș.

Centaurea pinnatifida SCHUR, descrisă de F. SCHUR în 1866 în Piatra Craiului și identificată de Florița Diaconescu în Cheile Cheii și Cheile Crovului din Munții Leaota, în 1971.

Cerastium transilvanicum SCHUR, descrisă de F. SCHUR sub acest nume. Apare pentru prima dată, ca fiind botanizată în Piatra Craiului, pe o planșă de herbar a lui J. RÖMER în Herbarul Facultății de Silvicultură din Brașov, datată cu anul 1885 (S. MIHĂILESCU, 2001). Găsită de DANIELA STANCU și în Râiosu-Buda.

Chrysosplenium alpinum SCHUR întâlnită în locuri umede cu ape provenite din topirea zăpezii, în subalpinul și alpinul Munților Făgăraș, Râiosu-Buda, Iezer-Păpușa

Dentaria glandulosa WALDST. et KIT. (*Cardamine glanduligera* O. SCHWARZ). Identificată în Tamașul Mare și sub Cernat din Iezer-Păpușa, Cheile Dâmbovicioarei, Cheile Ghimbavului din Leaota și în Râiosu-Buda.

Dianthus callizonus SCHOTT & KOTSCHY, plantă endemică ce vegetează numai pe brâțele și stâncăriile din subalpinul și alpinul masivului. Descoperită de doi botaniști ardeleni, H. W. SCHOTT și T. KOTSCHY și descrisă în „Botanische Zeitung” în 1851. În Herbarul de la Sibiu mai există o coală cu această plantă, colectată de M. FUSS în același an.

Fig. 1. *Dianthus callizonus* SCHOTT & KOTSCHY. (Foto: V. Alexiu)

Dianthus glacialis HAENKE ssp. *gelidus* (SCHOTT, NYMAN et KOTSCHY) NYMAN.

Dianthus henteri HEFF. ex GRISEB. & SCHENK., specie identificată în Cheile Dâmbovicioarei din Piatra Craiului, în Ghimbav din Munții Leaota, dar și în Munții Râiosu-Buda.

Dianthus spiculifolius SCHUR este descrisă de F. SCHUR în 1866 în „Enumeratio Plantarum Transsilvaniae” sub acest nume, ca sinonim, însă, al tipului nomenclatural *Dianthus acicularis* FISCH. Ulterior, s-a demonstrat, și „Flora

Europaea” consemnează acest lucru, că *D. acicularis* este o specie situată în Ural (central și sud) cu extindere spre Saratov. Astfel, s-a considerat validă denumirea indicată de F. SCHUR.

Planta alcătuiește pâlcuri stufoase, fiind întâlnită frecvent pe stâncării calcaroase, mai adesea în etajele subalpin și montan din Piatra Craiului, Ghimbav, în toate cheile din Bazinul superior al Dâmboviței.

Dianthus tenuifolius SCHUR îl considerăm endemit carpatic, chiar dacă, mai nou, „Flora Europaea” îl include la specia *Dianthus carthusianorum* L. care are o răspândire mult mai largă în Europa (S. MIHĂILESCU, 2001). Crește prin locuri ierboase și stâncoase din Piatra Craiului, Cheile Dâmboviței, Valea Bătrânei din Iezer-Păpușa, Cheile Crovului din Munții Leaota.

Erigeron nanus SCHUR descrisă pentru prima dată de F. SCHUR, în 1866, în Piatra Craiului

Festuca bucegiensis. MARKGR.- DAN. Identificată în Râiosu-Buda

Festuca carpatica F. DIETR. Identificată în Iezer-Păpușa

Gentiana cruciata L. ssp. ***phlogifolia*** (SCHOTT & KOTSCHY) TUTIN, descrisă de H. W. SCHOTT și T. KOTSCHY în 1851 sub *G. phlogifolia* SCHOTT, în Piatra Craiului. Recent a fost identificată și în Cheile Dâmbovicioarei.

Gypsophila petraea (BAUMG.) RCHB. identificată pe stâncăriile calcaroase din Cheile Crovului (Leaota).

Helictotrichon decorum (JANKA) HENRARD identificată pe stâncăriile abrupte din Muntele Râiosu (Masivul Făgăraș).

Hepatica transsilvanica FUSS este menționată de M. FUSS și F. SCHUR în Piatra Craiului. Astăzi, poate fi observată în toate cheile Bazinului superior al Dâmboviței, în Ghimbav, Bucegi, Piatra Craiului, pe stâncăriile calcaroase. Descoperită în făgetul de pe Tâmpa din apropierea Brașovului de către botanistul KARL GEORG KOTSCHZ, a fost dusă și replantată mai întâi în parcul Schönbrunn de la Viena, apoi la Petrograd, Paris, Londra etc. Este o specie care a reușit să supraviețuiască glaciațiunilor pleistocene.

Hesperis nivea BAUMG. identificată pe grohotișurile calcaroase fixate din Cheile Cheii și Cheile Crovului din Leaota.

Leucanthemum waldsteinii (SCH. BIP.) POUZAR, specie endemic-carpatică întâlnită în montanul Munților Iezer-Păpușa și Râiosu-Buda (Masivul Făgăraș)

Linum uninode (ROCHEL) JÁV. Este menționată pentru prima dată în Piatra Craiului de către Simona Mihăilescu, în 1994, în Cheile Prăpăștiile Zărneștilor.

Onobrychis transsilvanica SIMONK. descoperită în Piatra Craiului și descrisă de L. SIMONKAI, în anul 1886.

Phyteuma tetramerum SCHUR, specie botanizată de FLORIȚA DIACONESCU și A. COMAN (1969) la Podul Dâmboviței și de DANIELA STANCU, în 1999, în Munții Buda (Masivul Făgăraș).

Primula wulfeniana SCHOTT ssp. ***baumgarteniana*** (DEGEN & MOESZ) LÜDI este menționată de J. C. BAUMGARTEN, în 1816, în Munții Făgăraș, și de M. FUSS, în 1866, în Piatra Craiului. Considerată dispărută din flora țării noastre, este regăsită de botanistul ceh J. HALDA, în Piatra Craiului, în 1976.

Ranunculus carpaticus HERBICH, specie identificată în rariștile de pădure din Cheile Rudăriței și Cheile Dâmbovicioarei.

Salvia transsilvanica (SCHUR ex GRISEB.) SCHUR, identificată de Boșcaiu și Alexiu pe coastele erodate, însoțite din Cheile Rudăriței.

Saxifraga mutata L. ssp. ***demissa*** (SCHOTT & KOTSCHY) D. A. WEBB. este menționată pentru prima dată de M. FUSS sub numele de *S. transsilvanica* FUSS în 1866. În 1859, această specie a fost descrisă de H. W. SCHOTT și T. KOTSCHY sub numele de *S. demissa* SCHOTT & KOTSCHY. Această plantă am identificat-o, în 1994, și la ieșirea din Cheile Mari ale Dâmboviței, în apropiere de Rucăr.

Silene nutans L. ssp. ***dubia*** (HERBICH) ZAPAL., specie identificată în pajiștile de pe stâncăriile din Cheile Dâmbovicioarei, Cheile Cheii, dar și în Iezer-Păpușa pe Plaiul lui Pătru

Papaver alpinum L. ssp. ***corona sancti-stephani*** (ZAPAL.) Borza singura specie de mac ce urcă până în subalpin. A fost identificată în Piatra Craiului și în Râiosu, pe Polița lui Vodă (Masivul Făgăraș)

Thlaspi dacicum HEUFF., specie identificată în 2000, pe pereții abrupti ai Munților Râiosu (Masivul Făgăraș), de DANIELA STANCU.

Thymus comosus HEUFF., foarte frecventă în asociațiile vegetale din Cheile Dâmboviței, dar și de pe Muntele Ghimbav sau Mateiaș.

CONCLUZII

În ultimul timp, flora este tot mai amenințată de acțiunile antropice, în special. Conform UICN, 21% de specii de plante vasculare din Europa sunt astăzi considerate ca amenințate, 50% din cele 4700 de specii de plante vasculare endemice din Europa sunt amenințate sau sunt în pericol de dispariție, 64 dintre ele fiind deja dispărute. Același pericol se regăsește și în diferite habitate din țara noastră, implicit și în județul Argeș. Elementul carpatic propriu-zis, care are o pondere apreciabilă în munții Argeșului, este interesant prin nota de diferențiere floristică pe care o imprimă diverselor grupări vegetale și, mai ales, prin conținutul informațional pe care îl transmite, în această categorie fiind incluse endemitele prezente în acest teritoriu.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXIU V. 1995. *Aspecte de vegetație din Cheile Mari ale Dâmboviței. Rucăr, jud. Argeș. Marisia.* **23-24**: 73-83. Tg. Mureș.
- ALEXIU V. 1996. *Cenotaxonomia grupărilor vegetale din Masivul Iezer-Păpușa și Complexul de chei al Dâmboviței.* *Naturalia. Stud. si cerc.* **2-3**: 179-192. Pitești.
- ALEXIU V. 2000. *Rezervațiile naturale ale județului Argeș.* *Ecos.* **12**: 60-70. Soc. Șt. Biol. Filiala Pitești.
- ALEXIU V. 1998a. *Flora and vegetation of the upper basin of Dimbovita. Comparative survey.* *Sargetia (Se. Sci. Nat.).* **28**: 59-75. Deva.
- ALEXIU V. 1998b. *Vegetația Masivului Iezer-Păpușa.* Edit. Cultura Pitești.
- ALEXIU V. 1998c. *Les gorges de calcaire comme refuge de la flore pré-glaciaire des Carpates roumaines. Importance scientifique et conservation.* Guide de la II-ème excursion internationale de phytosociologie en Roumanie. 5-10 iulie 1998. Pitești: 35-56.
- ALEXIU V. 1999. *Contribuții privind flora și vegetația de pe cursul superior al Argeșului - Argessis.* *Stud. și com. Ser. Șt. Nat.* **8**: 61-72. Pitești.
- ALEXIU V. 2002. *Environmental Impact on the vegetation of the Hydroelectric Lay-outs of Vidraru, Cumpănița, Vâlsan, of the Argeș River Upper Basin.* *Limnological Reports of the 34-th Conference.* **34.** International Association for Danube Research. Tulcea: 197-205.
- ALEXIU V. 2003. *Characterisation of the flora and vegetation of the upper stream of Dâmbovita.* *Research in Piatra Craiului National Park.* **1**: 100-118. Edit. Phoenix. Brașov.
- ALEXIU V. 2004. *La végétation des gorges du bassin supérieur de Dambovitsa. Étude comparative.* Vol. Colloques Phytosociologiques **28.** *Végétation postglaciaire...* E. Schweizerbart'scheverlagsbruchhandlung Stuttgart. Gebrüder Borntraeger Verlagsbuch-handlung. Berlin-Stuttgart: 321-331.
- ALEXIU V. & STANCU DANIELA ILEANA. 2003a. *Carici remotae-Calthetum laetae Coldea (1972) 1978 ligularietosum sibiricae nova subass. in the Brusturet Gorges (Piatra Craiului).* *Research in Piatra Craiului National Park.* **1**: 94-97. Edit. Phoenix. Brașov.
- ALEXIU V. & STANCU DANIELA ILEANA. 2003b. *Considerații privind vegetația județului Argeș.* *Argesis. Stud. și com.* **11**: 63-84.
- BĂRBULESCU, C. 1961. *Pășunile alpine din Munții Iezer-Păpușa.* *Natura* **13**(3): 16-22.
- BELDIE AL. 1967. *Flora și vegetația Munților Bucegi.* Edit. Acad. R.S.R. București.
- BUIA AL. & TODOR I. 1943. *Materiale pentru flora Munților Râiosu și Capra Budii (Masivul Făgăraș).* *An. Fac. Agron. Cluj-Napoca.* **12**.
- DIACONESCU FLORIȚA. 1973. *Aspecte din vegetația masivului Leaota.* *An. Șt. Univ. „Al. I. Cuza”. Iași Serie nouă. Secțiunea II-a Biol.* **19. 2**: 465-474.
- MIHĂILESCU SIMONA. 2001. *Flora și vegetația Masivului Piatra Craiului.* Edit. Vergiliu. București.
- NEBLEA MONICA & CHIRIȚOIU MAGDALENA. 2003. *The ambiental units and the anthropic influences in Ghimbav massif (Leaota Mountains).* *Contribuții Botanice.* **38**(2). Cluj-Napoca: 67-72.
- RICHÎȚEANU, A.. 1975. *Cercetări micofloristice și ecologice asupra micromicetelor din masivul Iezer-Păpușa.* Teză de doctorat. București.
- SANDA V. & ALEXIU V. 2002. *Vegetația de stâncării din Masivul Piatra Craiului.* *Ecos.* **14**: 56-67. Soc. Șt. Biol. Filiala Pitești.
- SANDA V. & ALEXIU V. 2005. *Vegetația lemnoasă din Masivul Bucegi.* *Ecos.* **17**: 74-79.
- STANCU ILEANA DANIELA. 2005. *Flora și vegetația munților Râiosu și Buda, Masivul Făgăraș.* Edit. Univ. Pitești.

Alexiu Valeriu

Universitatea din Pitești, Facultatea de Biologie
Str. Târgu din Vale nr. 1, Pitești, România
alexiov@yahoo.com